

Motion till riksdagen 2021/22:2589

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

Nord- och Centralamerika

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
2 Inledning.....	3
3 Mänskliga rättigheter.....	3
3.1 Kvinnors rättigheter och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	4
3.2 Fackliga rättigheter	5
3.3 Urfolks rättigheter.....	5
4 Nordamerika	6
4.1 USA	6
4.2 Kanada	7
4.3 Mexiko.....	8
5 USA:s roll i världspolitiken.....	9
6 Centralamerika	10
6.1 Klimat	11
6.2 Migration	11
6.3 Guatemala.....	12
6.4 El Salvador.....	13
6.5 Honduras.....	14
6.6 Nicaragua.....	15

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att USA ska ratificera FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i bilaterala sammanhang med USA bör lyfta kvinnors rätt till abort och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom strategin för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Latinamerika bör arbeta för att kvinnors rätt till abort stärks i Centralamerika och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom det regionala utvecklingssamarbetet med Latinamerika bör förstärka arbetet med att understödja fackliga rättigheter och möjligheten till facklig organisering i Centralamerika och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör verka för att urfolk ska inkluderas i utformningen av exploaterings- och naturresursprojekt i Nord- och Centralamerika och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i bilaterala sammanhang med USA bör lyfta att antirasistiska rörelser bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör verka för att USA förbjuder dödsstraff och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i kontakter med Kanada bör verka för att landet ska subventionera förnybara energikällor i stället för fossila bränslen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör verka för att minska de sociala och ekonomiska klyftorna i Mexiko och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör knyta an med Mexikos feministiska utrikespolitik för samarbete och informationsutbyte och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land bilateralt såväl som inom EU och FN bör verka för att yttrande- och pressfriheten stärks i Mexiko och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige tydligt bör fördöma USA:s ekonomiska blockad mot Kuba och kräva att man omgående upphäver densamma och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem i EU bör agera för att frågor om fackliga rättigheter, ursprungsbefolkningens rättigheter och hållbart nyttjande av naturresurser lyfts inom ramen för den politiska dialogen i EU:s associeringsavtal med Centralamerikas länder och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom strategin för det regionala utvecklingsarbetet med Latinamerika bör rikta särskilt fokus mot att stärka åtgärder vad gäller klimatanpassning och skydd mot naturkatastrofer i Centralamerika och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN alltid bör stå upp för asylrätten i Nord- och Centralamerika och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN och i bilaterala kontakter med Guatemala bör verka för att en antikorrupsionskommission återigen får mandat i Guatemala och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör stärka stödet till civilsamhällesorganisationer som är verksamma i Guatemala och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med hur demokratisatsningen särskilt riktas mot El Salvador och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s bistånd till Honduras ges tillräckligt länge för att de uppsatta målen ska kunna nås och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör verka för att organisationer från det civila samhället snarast ska få tillträde att vara verksamma i Nicaragua och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Nord- och Centralamerika är på många sätt vitt skilda regioner. Även om Centralamerika rent geografiskt mer hänger ihop med landmassorna norröver, anses regionen oftast tillhöra Latinamerika och det globala syd. Nordamerika beskrivs i stället höra till västvärlden och det globala nord. Samtidigt binds de samman med olika folkgruppers förflyttningar och politiska händelser, både historiskt och i nutid, som gör att ett fokus på den ena kräver ett fokus på den andra. Vänsterpartiets politik för Nord- och Centralamerika, om än inte uttömmande, ges därför i en och samma motion.

3 Mänskliga rättigheter

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, religionsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. När alla människor på allvar har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan verklig demokrati uppnås.

3.1 Kvinnors rättigheter och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Ett jämlikt och demokratiskt samhälle förutsätter att alla människor har rätt att bestämma över sin egen kropp och sina egna livsval. Mot bakgrund av det växande hotet mot kvinnors rättigheter och inte minst mot sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) från konservativa och patriarkala krafter som är på frammarsch runt om i världen behöver detta prioriteras ännu högre i Sveriges feministiska utrikespolitik.

USA är ett av få länder i världen som inte har ratificerat FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor, tillsammans med Iran, Palau, Somalia, Sudan och Tonga. Konventionen fokuserar på medborgerliga rättigheter, reproduktiva rättigheter och könsrelationer. Efter att den dåvarande presidenten Jimmy Carter signerade konventionen 1980, ett år efter att den antogs, har USA fortfarande inte ratificerat den p.g.a. konservativa politiska krafter i landet. Det är ett tydligt tecken på den stora ojämlikheten i landet.

Sverige bör verka för att USA ska ratificera FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett annat exempel på hur svårt det är för kvinnor i USA är abortmotståndet. Bara att ta sig till en abortklinik är i vissa stater en fruktansvärd upplevelse då abortmotståndare står utanför klinikerna och högljutt förnedrar de kvinnor som av olika skäl vill eller måste göra en abort. Under coronapandemin har dessa trakasserier ökat och abortmotståndarna har utan hänsyn till restriktioner skrikit de abortsökande i ansiktet. Klinikerna har dessutom utsatts för förstörelse och personalen har utsatts för hot om våld och våld och t.o.m. mördats. Mellan åren 1993 och 2015 har 11 personer skjutits eller bombats ihjäl i attacker mot klinikerna. Därför minskar antalet kliniker som utför aborter i de stater som har de värsta abortmotståndarna.

Förutom att kvinnor utsätts för trakasserier när de ska göra abort finns det lagar i många stater som gör det svårt att överhuvudtaget kunna få tillgång till rimliga legala aborter. I 45 av staterna tillåts sjukvårdspersonal vårdvägra och i 42 av staterna tillåts sjukvårdskliniker vårdvägra. Det senaste hårresande exemplet är Texas som inte tillåter abort efter vecka 6. Alltså måste kvinnor och flickor från vissa stater åka långt inom sin egen stat eller till en annan stat för att kunna genomföra en abort utan att riskera sin hälsa. Vänsterpartiet värnar om aborträtten som en mänsklig rättighet och anser att utvecklingen går åt helt fel håll i USA.

Sverige bör i bilaterala sammanhang med USA lyfta kvinnors rätt till abort. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

När USA inskränker rätten till abort beslutar i stället Mexiko att avkriminalisera abort. Mexikos högsta domstol beslutade enhälligt att det går emot konstitutionen att kriminalisera abort. Beslutet är ovanligt för ett land där den katolska kyrkan har stor makt. Kyrkan har alltid varit starkt emot abort. I många av de centralamerikanska länderna är aborträtten däremot inskränkt, och i många fall obefintlig. Förutom i Belize, Costa Rica och Panama, där abort är tillåtet i undantagsfall, råder ett totalt abortförbud. I El Salvador är abort inte ens tillåtet vid fara för moderns liv. En kvinna kan dömas till upp till 50 års fängelse för abort. I Nicaragua bidrar det totala abortförbudet till den höga mödradödligheten som enligt WHO uppgår till 100 per 100 000 levande födda barn. I Sverige är motsvarande siffra 4 per 100 000. Samtidigt omfattas akuta p-piller av abortförbudet i Honduras. Det är uppenbart för Vänsterpartiet att Sverige med en uttalad

feministisk utrikespolitik måste göra mer för att främja en utveckling där kvinnor har makten över sina egna kroppar och liv.

Regeringen bör inom strategin för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Latinamerika arbeta för att kvinnors rätt till abort stärks i Centralamerika. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Fackliga rättigheter

Att få organisera sig på sin arbetsplats och bilda fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet, som kränks och inskränks i ett flertal nord- och centralamerikanska länder. Enligt världsfacket International Trade Union Confederation (ITUC) har regeringar och arbetsgivare kränkt kollektiva förhandlingsrättigheter, ökat övervakning av arbetare, undergrävt rätten till integritet och begränsat yttrande- och mötesfriheten. Dessutom har arbetare avskedats för att ha avslöjat viktig information om spridningen av coronaviruset på arbetsplatser.

Inom ITUC:s ranking för 2020 av hur fackliga rättigheter efterföljs, förs Honduras fram som ett av världens 10 sämsta länder. I landet tillkom en ny strafflag 2020 som innebär allvarliga inskränkningar av rätten till mötesfrihet och kriminaliserar offentliga protester som kan leda till upp till 30 års fängelse. Även Kanada har försämrat de fackliga rättigheterna i landet och placeras av ITUC i kategori tre av fem, vilket motsvarar ”regelbundna övergrepp av rättigheter”. Bäst av alla länder i Nord- och Centralamerika är, enligt ITUC, Costa Rica, trots att strejkrätten inskränktes av domstolar och att arbetare fick sparken för att ha gått med i fackföreningar.

Genom stora multinationella företag som exempelvis Amazon är arbetsförhållandena för många i USA bedrövliga. Enligt världsfacket ITUC är just Amazon en av världens sämsta arbetsgivare. När denna typ av företag dessutom förlägger sina verksamheter till flera andra länder drabbas arbetare av en kapitalistisk modell som är beroende av att arbetsvillkoren förblir dåliga eller försämrade. Vänsterpartiet står upp för en totalt motsatt utveckling, där arbetare har goda villkor och möjligheten att organisera sig.

Centralt för arbetet med att stärka respekten för de fackliga rättigheterna är att stödja de löntagare som, ofta under svåra förhållanden, organiserar sig för sina intressen och för förändring. Exempelvis bedriver den svenska fackföreningsrörelsens biståndsorganisation Union to Union, tillsammans med LO, TCO och Saco som styrande medlemmar, en viktig verksamhet i flera centralamerikanska länder.

Sverige bör inom det regionala utvecklingssamarbetet med Latinamerika förstärka arbetet med att understödja fackliga rättigheter och möjligheten till facklig organisering i Centralamerika. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Urfolks rättigheter

Koloniseringen av hela Amerika innebar att existerande folkgrupper och kulturer slogs i spillror. I flera delar av kontinenten utrotades i praktiken urfolk genom folkmord, slaveri och smittsamma sjukdomar. I andra delar blev urfolk andra klassens medborgare i sina egna länder. 2021 har flera rapporter kommit om upptäckta massgravar i Kanada med hundratals döda tillhörande urfolk. Den strukturella diskrimineringen av urfolk har levt kvar in i modern tid. FN:s deklaration om ursprungsbefolkningens rättigheter och konventionen om urfolk och stamfolk (ILO 169) är viktiga verktyg för att motverka

denna diskriminering. I dag har majoriteten av Centralamerikas länder, till skillnad från Sverige, ratificerat ILO 169. Trots det mördas urfolksaktivister i Centralamerika när de står upp för sina rättigheter.

Samtliga länder i Nord- och Centralamerika har inrättat lagar, författningar eller konstitutioner som förbjuder diskriminering mot urfolk. I praktiken efterlevs inte dessa, utan urfolk drabbas av diskriminering som tar sig uttryck ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt. Det är vanligt förekommande att rätten och tillgången till mark fördelas ojämnt. Urfolk har i många fall mer eller mindre placerats inom små markarealer med relativt obördig mark. När exploaterings- och naturresursprojekt genomförs konsulteras sällan urfolk. Då går sådana projekt miste om lokalkunskap som urfolk kan ha och framför allt alieneras och utesluts urfolk från beslutsfattande. Urfolks makt över sitt eget land måste stärkas. När väl exploatering av mark sker ska de få en betydligt större del av vinsten. Dessutom förstör och skadar många exploateringsprojekt urfolks land, som också allvarligt utmanar traditionella sätt att leva på av de som vill det.

Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN verka för att urfolk ska inkluderas i utformningen av exploaterings- och naturresursprojekt i Nord- och Centralamerika. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Nordamerika

4.1 USA

Intresset för USA i Sverige går inte att understryka. Inte minst genom populärkulturen har i stort sett alla svenskar någon form av relation till USA. Inte heller den politiska uppmärksamhet landet får i Sverige är konstig med tanke på att USA varit den världsledande stormakten efter andra världskriget. Det går också att starkt argumentera för att USA varit kapitalets centrum under denna tid, även om vi på en global nivå ser centrumet förflyttas till Kina. Sveriges relation med USA är dessutom formad av den stora migrationen till Amerika som skedde under 1800-talet.

USA ses ofta, eller beskriver åtminstone gärna sig själv ofta, som frihetens och demokratins fanbärare i världen. Landet brister dock inom upprätthållandet av mänskliga rättigheter och lider av stor social ojämlikhet. I stort går utvecklingen i USA åt fel håll.

Det vore försumligt att inte nämna en del av det som hände i samband med presidentvalet 2020 och efterspelet in i 2021. Trumpadministrationen hade bedrivit typisk ekonomisk högerpolitik med skattesänkningar och avregleringar under sin mandatperiod som hade förvärrat de sociala och ekonomiska klyftorna i landet – redan innan coronapandemin. När valet väl var färdigt och Joe Biden stod som segrare var Donald Trump och många av hans anhängare inte sena med att vägra att erkänna valresultatet. Det ledde till en stormning av Kapitolium den 6 januari 2021 när kongressen samlats för att ceremoniellt godkänna Joe Bidens seger. Den bortvalde presidenten höll strax före stormningen ett uppbyggande tal till sina anhängare, som hade en direkt effekt på att stormningen ägde rum. En stormning som inte går att se på något annat sätt än ett försök till statskupp och en händelseutveckling som utgör ett reellt hot mot USA:s demokrati. Redan före stormningen av Kapitolium varnade den ansedda organisationen Crisis Group för organiserade attacker mot den amerikanska demokratin.

Utänför dramat i samband med valet pågår ett vanligt liv i USA med stora problem vad gäller sociala och ekonomiska rättigheter. Coronapandemin har blottlagt den ojämlikhet som landet genom hela sin historia har plågats av. Pandemin har haft en oproportionerlig effekt på afroamerikaner, latinamerikaner och urfolk som har en högre risk att drabbas av infektion, allvarlig sjukdom och dödsfall, såväl som svåra ekonomiska effekter. Dessa skillnader är kopplade till ojämlikheten inom hälsa och tillgång till vård, utbildning, sysselsättning och ekonomisk status.

Rasismen existerar både öppet och strukturellt på många platser i USA. Afro- och latinamerikaner är överrepresenterade inom låglöneyrken, afroamerikaner frihetsberövas i oproportionerligt hög grad, afroamerikaner faller i oproportionerligt hög utsträckning offer för polisskjutningar, afro- och latinamerikaner är överrepresenterade i landets fängelser, afroamerikanska gärningsmän löper statistiskt sett högre risk att dömas till döden, afroamerikanska kvinnor tjänar i snitt 65 procent och kvinnor av latinamerikanskt ursprung 62 procent av vad vita män tjänar och fattigdomen är högst bland afroamerikanska barn, barn med latinamerikanskt ursprung och barn som tillhör urfolk. Listan kan egentligen göras hur lång som helst.

Kampen mot rasism i USA har på senare år organiserat antirasistiska krafter, inte minst genom den decentraliserade sociala rörelsen Black Lives Matter (BLM). BLM-rörelsen startade 2013 efter att en oskyldig tonåring blivit skjuten till döds. Rörelsen spred sig över sociala medier, och fick under 2019 och 2020 global spridning i samband med ett ytterligare uppmärksammat mord. BLM-rörelsen har även kommit till Sverige, som organiserar verksamheter för svartas rättigheter. Vänsterpartiet stödjer den anti-rasistiska kampen, såväl i Sverige som i USA och resten av världen.

Sverige bör i bilaterala sammanhang med USA lyfta att antirasistiska rörelser bör stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

När år 2020 summerades var USA för tolfte året i rad det enda landet i Amerika (nord och syd) som utfört avrättningar, enligt Amnesty. Samtidigt minskade antalet avrättningar under 2020 (17) jämfört med 2019 (22), och antalet utdömda dödsstraff 2020 (18) minskade med nästan hälften jämfört med 2019 (35). Under 2020 blev Colorado den 22:a amerikanska delstaten att avskaffa dödsstraffet. Ändå återupptog Trumpadministrationen federala avrättningar i juli 2020, efter 17 års frånvaro, och under fem och en halv månad avrättades 10 personer. Vänsterpartiet motsätter sig dödsstraffet i alla lägen. Dödsdomarna i USA är ofta starkt präglade av bristande juridiska processer, godtycklighet och rasism.

Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN verka för att USA förbjuder dödsstraff. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den demokratiska presidenten Joe Biden har initierat stora satsningar på en ny grön giv, att ta landet ur coronapandemin, att ”bygga upp bättre” (build back better) och att höja skatten för de allra rikaste. Vänsterpartiet välkomnar dessa satsningar och kommer att noga följa i vilken utsträckning de genomförs.

4.2 Kanada

Gång på gång under sommaren 2021 uppmättes värmerekord i Kanada, som till slut nådde 49,5 grader i Lytton i västra Kanada. Fler och allvarigare skogsbränder härjade längs den kanadensiska västkusten och människor tvingades som en följd av detta att fly från sina hem. Samtidigt satte hettan ytterligare press på sjukvården som redan är tyngd av coronapandemin. Mot denna bakgrund, när klimatförändringens effekter gör sig så

akut påminna, saknas nödvändiga åtgärder av Kanada för att minska utsläppen av växthusgaser. Landet bedöms ha den svagaste klimatpolitiken av alla G7-länder. Det är anmärkningsvärt för att vara ett land med ett starkt folkligt stöd för en kraftfull och agerande klimatpolitik. I stället subventionerar Kanada exempelvis s.k. fracking för att utvinna fossilgas. Fracking har visat sig medföra allvarliga miljöföroreningar och stora utsläpp av växthusgaser. Vänsterpartiet anser att världen bör bryta med det rådande fossilberoendet för att klara Parisavtalet. Sverige bör i kontakter med Kanada verka för att landet ska subventionera förnybara energikällor i stället för fossila bränslen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige och Kanada jämförs ofta som relativt likartade länder. Vi har båda en omfattande välfärdsstat med en relativt rik befolkning i ett glesbefolkat land på nordliga breddgrader. Vi samarbetar med Kanada på många håll i världen kring mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Kanada framhålls också ofta som en förebild för Sverige inom migrationspolitik. Riktigt så enkelt är det dock inte. Kanada beröms för att sysselsättningen är hög bland nyanlända och de som migrerat till landet. Men det handlar i stor utsträckning om att Kanada väljer ut de som kan migrera till landet. Det är exempelvis svårt att migrera till Kanada utan att redan ha ett jobb i landet inom den reguljära migrationen. Hur mycket det beror på geografi eller Kanadas faktiska migrationspolitik går att diskutera. Förmodligen är svaret att båda faktorerna spelar in. Amnesty International kritiserar det avtal om säkert tredjeland från 2004 som Kanada och USA ingått. De menar att USA inte längre kan betraktas som ett säkert tredjeland och uppmanar Kanada att suspendera avtalet. Även FN:s kommitté mot tortyr har uppmanat Kanada att överväga att göra en utvärdering av avtalet.

Sveriges relationer med Kanada går även via EU och handelsavtal. Vänsterpartiet är emot handelsavtal som Comprehensive Economic and Trade Agreement (Ceta) mellan EU och Kanada. Avtalet har kritiserats hårt, bl.a. för att makt flyttas från länders regeringar till storföretag och för att avtalet riskerar att undergräva arbetstgares rättigheter, slå mot välfärden och inte minst utgöra ett hot mot klimat och miljö. Ett stort problem är också att företaget ges möjlighet att stämna stater för utebliven vinst. Därmed minskar ländernas demokratiska utrymme då de kan hindras från att föra den politik folket vill ha om den strider mot avtalet. Det kan betyda att företags vinster kan få lagligt företräde framför urfolks rättigheter. Detta utvecklas i vår motion med anledning av skr. 2020/21:7 Strategi för den arktiska regionen (2020/21:3720).

4.3 Mexiko

Mexiko är världens femtonde största ekonomi, men de socioekonomiska klyftorna är genomgripande och fattigdomen utbredd. Den mexikanska sociallagstiftningen, som omfattar bl.a. lagfäst minimilön, ålderspension, moderskapspenning och försäkring vid invaliditet och arbetsskada samt viss arbetslöshetsersättning, var länge ett framgångsexempel i Latinamerika för hur sociala och ekonomiska rättigheter kan utformas inom välfärdssystem. Tyvärr har lagen haft svårt att kompensera för befolkningsökningen och omfattar inte heller alla de som arbetar i den informella sektorn, samtidigt som inkomstskillnaderna har växt sig stora i landet.

Svenskt bistånd går till Mexiko genom bl.a. Sveriges betydande kärnstöd till några av de FN-organisationer som verkar i landet, exempelvis UN Women, UNHCR, OHCHR och Unicef. I och med ojämlikheten och bristen på jämställdhet i landet anser Vänsterpartiet att Sveriges fortsatta samarbete med landet bör fokusera på att minska de sociala

och ekonomiska klyftorna, såsom i stärkandet av landets sociallagstiftning. Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN verka för att minska de sociala och ekonomiska klyftorna i Mexiko. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kvinnors situation är trots framstegen inom abortlagstiftningen fortsatt svår. Det sexuella och könsbaserade våldet är i nivå med länder som befinner sig i konflikt. Enligt officiell statistik mördades drygt 2 800 kvinnor under 2019 i Mexiko. Kvinnor har även betydligt mindre politiskt inflytande än män. Samtidigt aviserade regeringen under hösten 2019 att de skulle lansera en feministisk utrikespolitik. Mexiko har sedan dess varit en aktiv aktör och förespråkare för jämställdhet i internationella sammanhang, även om jämställdheten inom landet är långt ifrån ambitionsnivåerna i utrikespolitiska sammanhang. Vänsterpartiet ser det som en möjlighet för Sverige att kroka arm med Mexiko om hur vi tillsammans kan stärka kvinnors rättigheter både internationellt och nationellt.

Sverige bör knyta an med Mexikos feministiska utrikespolitik för samarbete och informationsutbyte. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mexiko är ett av världens farligaste länder för journalister. Under 2019 mördades 11 journalister, och sedan 2000 har 147 journalister mördats och 21 försvunnit samt omkring 52 attentat mot medieinstitutioner har ägt rum. Reportrar utan gränser likställer situationen för journalister i Mexiko som för journalister i vissa av världens värsta krigszoner. Mexiko placeras på plats 143 av 180 länder i Reportrar utan gränser pressfrihetsindex för 2020. Paradoxalt nog finns en oberoende och professionell press, och nationell lagstiftning garanterar yttrande- och tryckfrihet i landet. Däremot har rättsliga processer mot journalister ökat, genom att politiker, makthavare och den ekonomiska eliten, som ofta kritiskt granskas av journalister, anklagar dessa för ärekränkning och förtal. Det har blivit ett sätt att censurera fri journalistik i landet. Kvinnliga journalister är särskilt utsatta för hot, som i ökad utsträckning sker digitalt.

Sverige bör som enskilt land bilateralt såväl som inom EU och FN verka för att yttrande- och pressfriheten stärks i Mexiko. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 USA:s roll i världspolitiken

USA:s imperialistiska ambitioner gör sig tydliga på flera ställen runt om i världen: I Afghanistan har kriget mot terrorism kostat livet för otroligt många i den civila befolkningen; i Palestina och Israel har USA:s stöd till den israeliska staten och militären underblåst en utveckling längre bort från fred och en tvåstatslösning; Central- och Sydamerika har USA betraktat som sin bakgård, vilket lett till att man understött reaktionära krafter i ett stort antal länder och motverkat en progressiv utveckling, och har i kriget mot narkotikan snarare förvärrat än hjälpt situationen; anfallskriget mot Irak fick förödande konsekvenser för civilbefolkningen och bidrog kraftigt till att lägga grunden för uppkomsten av terroristgrupper och Vietnamkriget, ett av vår tids största brott, är ett stort misslyckande för USA som världspolis.

USA har världens i särklass största militär. Man har ett omfattande innehav av kärnvapen, en stor militärindustri och många militärbaser runt om i världen. USA har särskilt efter andra världskriget fört en imperialistisk politik runt om i världen där man

genom hot eller användande av militär makt påverkat utvecklingen i en rad länder över hela världen. Hur man har motiverat sitt användande av militär makt har varierat, men huvudmotivet har alltid varit att säkerställa USA:s ekonomiska och politiska intressen i världen. Vänsterpartiet har under lång tid kritiserat såväl USA:s imperialistiska politik i allmänhet som enskilda militära angrepp och krig.

Sverige har under lång tid ökat sitt militära beroende av USA, dels genom anpassning och närmande till Nato, dels genom stor vapenimport från USA. De senaste åren har antalet gemensamma övningar med amerikansk militär ökat kraftigt. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet sedan länge kritiserat, då den inte bidrar till ökad säkerhet utan i stället ökar spänningarna i vårt närområde.

USA har också försökt påverka svensk säkerhetspolitik. Ett sådant tillfälle var när försvarsminister Peter Hultqvist mottog ett brev från USA:s regering med påtryckningar för att Sverige inte skulle underteckna FN:s kärnvapenkonvention. Efter brevet bytte den svenska regeringen ståndpunkt och valde att inte underteckna konventionen. I närtid har USA bedrivit signalspaning mot Sverige via Danmark, utan några starka reaktioner från Sveriges regering. I vår motion med anledning av skr. 2020/21:56 Internationella försvarssamarbeten (2020/21:3814) utvecklar vi vår politik för hur det militära samarbetet med USA bör avvecklas.

I Kuba drabbar USA:s blockad hela den kubanska befolkningen hårt, inte minst vad gäller folkhälsan. Blockaden är dessutom i sig en starkt hämmande faktor för demokratiutvecklingen i landet. Denna kritik är inte Vänsterpartiet ensamt om att uttrycka utan delas även av FN:s generalförsamling som också anser att blockaden hämmar det kubanska folket och utvecklingen mot demokrati. Det är helt oacceptabelt att en regering beslutar om sanktioner som så uppenbart drabbar en hel befolkning. Vänsterpartiet menar därför att blockaden måste hävas och att Sveriges stöd och bistånd går till befolkningen, framför allt kvinnor och hbtq-personers rättigheter. På ett liknande sätt drabbar USA:s sanktioner mot Venezuela den civila befolkningen hårt och har inte fått den effekt USA förväntade sig. Sverige bör tydligt fördöma USA:s ekonomiska blockad mot Kuba och kräva att man omgående upphäver densamma. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Centralamerika

I Centralamerika aktualiseras de flesta frågor Sverige prioriterar i utrikespolitiken: klimat, jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter, hållbar ekonomisk utveckling, säkerhet, migration och biologisk mångfald. Sverige har också under lång tid ett engagemang i regionen med stöd till fredsprocesserna på 1980- och 1990-talen.

Vänsterpartiet har varit mycket kritiskt mot EU:s associeringsavtal. Vi har, precis som många röster i de berörda länderna, lyft att avtalen riskerar att försämra möjligheterna att bekämpa fattigdom och ökar riskerna för att småbönder ska slås ut och naturtillgångar exploateras på ett ohållbart sätt. Vi har också varit starkt kritiska mot att EU ingått avtal med exempelvis Honduras, eftersom de fackliga rättigheterna är starkt begränsade i landet och under flera år har toppat den globala statistiken när det kommer till mord på fackliga aktivister. Förespråkarna för avtalen har pekat på att de innehåller flera ”ben”, bl.a. politisk dialog. Vänsterpartiet anser att det är centralt att Sverige och

EU använder den politiska dialog som avtalen ger möjlighet till för att göra avtalen mer rättvisa och jämlika.

Sverige bör som medlem i EU agera för att frågor om fackliga rättigheter, ursprungsbefolkningens rättigheter och hållbart nyttjande av naturresurser lyfts inom ramen för den politiska dialogen i EU:s associeringsavtal med Centralamerikas länder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1 Klimat

Centralamerika tvingas utstå svåra naturkatastrofer som regionen är illa rustad att hantera. Ländernas klimatanpassning är i stora behov av att förbättras, för att lindra de annars fruktansvärda konsekvenserna av exempelvis de stormar som regelbundet sveper in i regionen. I november 2020 drabbades stora delar av Nicaragua och Honduras hårt av två orkaner inom loppet av två veckor. Orkanernas kraftiga regn, med nästan 20 centimeter på mindre än 30 timmar vid ett tillfälle, ledde till ett enormt jordskred i Nicaragua som dödade 12 personer. Totalt har 400 000 människor drabbats och fler än 50 000 har förlorat sina bostäder enligt officiella siffror i landet. Många tror dock att det är betydligt fler än så som har drabbats. I både Nicaragua och Honduras bröts elektriciteten och internet i samband med de två orkanerna. Diakonia larmade då om att enorma resurser skulle krävas för att återuppbygga det som förstörts. Men omvärldens respons var svag, möjligtvis för att många stora givare, även Sverige, redan hade lämnat regionen.

I och med klimatförändringens konsekvenser kommer vi få räkna med en större regelbundenhet av extremväder. Vänsterpartiet anser att människors skydd mot dessa extremväder måste stärkas; det gäller inte minst för urfolk, som ofta befinner sig i en utsatt situation.

Sverige bör inom strategin för det regionala utvecklingssamarbetet med Latinamerika rikta särskilt fokus på att stärka åtgärder vad gäller klimatanpassning och skydd mot naturkatastrofer i Centralamerika. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Migration

Migrationen från den s.k. Norra triangeln (Honduras, El Salvador och Guatemala) till Mexiko och framför allt USA är större än på två decennier. Det förekommer även att människor söker sig söderut till Costa Rica och Panama.

Migranter gör långa, dyra och farliga resor genom Mexiko och utsätts ofta för våld och övergrepp. Kvinnor är särskilt sårbara och riskerar att bli utsatta för övergrepp upprepade gånger under en sådan resa. För de som når Mexiko väntar den mexikanska kartellen som kontrollerar resan över gränsen till USA, som kostar tusentals dollar. Den 12 april 2021 nådde USA ett avtal med Mexiko, Guatemala och Honduras om att stärka sin gränsbevakning för att minska antalet migranter som söker sig till USA. Vänsterpartiet ställer sig frågande till om en ökad gränsbevakning kommer leda till att färre väljer att försöka migrera. Det riskerar snarare att leda till våldsammare konfrontationer vid gränser utan ökad kontroll. USA:s vicepresident Kamala Harris har förutom signaler om tuffare tag även sagt att hennes uppgift är att hitta lösningar på grundproblemen som får människor att fly, som korruption och avsaknad av försörjningsmöjligheter. Det tror Vänsterpartiet är en bättre strategi för att bringa stabilitet i regionen, även om det kräver

långsiktigt arbete. Tuffare tag vid gränser riskerar att underminera asylrätten och per automatik neka människor som söker sig till USA av asylskäl. Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN alltid stå upp för asylrätten i Nord- och Centralamerika. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Guatemala

Guatemala präglas alltjämt av det inbördeskrig som bröt ut under 1960-talet, efter att befolkningen utsatts för hårt förtryck och orättvis fördelning av mark av den dåvarande militärdiktaturen. 1985 inrättades en ny författning som bröt upp med militärdiktaturen och i stället siktade på demokrati och rättssäkerhet. Den lyckades dock inte begränsa militärens makt eller stoppa våldet med gerillagrupper. Först 1996 slöts ett slutgiltigt fredsavtal mellan armén och den största gerillan URNG, efter att samtal pågått under FN:s medling. Över 200 000 människor blev dödade under inbördeskriget. I militär-maktens jakt på gerillasoldater hade hela byar utplånats, varav de flesta tillhörde maya-folket.

Än i dag används militären regelbundet för att kontrollera den civila befolkningen. Inte minst under pandemin har undantagstillstånd rättfärdigat och normaliserat militärens hårda kontroll av sociala rörelser och urfolk. Ett populärt uttryck i landet för att beskriva de rådande makthavarna är ”de korruptas pakt”, som sägs bestå av politiker, militär, företagseliten och kyrkor. Inom dessa grupper råder omfattande korruption.

Inte minst är korruptionsnivåerna höga inom rättsväsendet. Exempelvis bedöms straffriheten överstiga 90 procent för de flesta brott. Parlamentsledamöter, ministrar, borgmästare och andra beslutsfattare åtnjuter åtalsimmunitet. För att främja en annan utveckling var den FN-sanktionerade antikorrptionskommissionen, Comisión Internacional contra la Impunidad en Guatemala (CICIG), på plats åren 2006–2019 i Guatemala för att stödja åklagarmyndigheten i landet att motverka straffrihet och bekämpa korruption. CICIG lyckades genomföra många framgångsrika rättegångar, inte minst mot krigsförbrytare från inbördeskriget. 2019 beslutade dock den dåvarande presidenten Jimmy Morales, som själv anklagats av CICIG för korruption, att avsluta avtalet som etablerade CICIG, vilket innebar att kommissionens mandat har utgått. Dessutom förklarades CICIG:s chef, Iván Velásquez, som en icke önskvärd person i landet.

Sverige var en stor givare till CICIG. Den nuvarande guatemalanska högerregeringen med president Alejandro Giammattei, som tillträdde efter Morales i januari 2020, har medvetet försökt omintetgöra antikorrptionskommissionens alla framgångar. Vänsterpartiet anser att det är avgörande för Guatemalas rättssystem att en likartad kommission kommer till stånd. Sverige bör inom FN och i bilaterala kontakter med Guatemala verka för att en antikorrptionskommission återigen får mandat i Guatemala. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Guatemala är också det land i Centralamerika som Sverige har mest framskriden bilateral kontakt med. I maj 2021 presenterade regeringen en strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Guatemala 2021–2025 som omfattar 1 150 miljoner kronor för femårsperioden. Den presenterades i samband med en större strategi för hela Latinamerika. Ett riktat fokus på Guatemala behövs i ett kritiskt läge, särskilt i en tid när det demokratiska utrymmet krymper. FN varnar för att en nyinrättad lag som begränsar civilsamhällesorganisationer bryter mot internationella människorättsstandarder och kan kriminalisera människorättsförsvare. Kort sagt får staten enligt den nya lagen utökade

befogenheter att stänga ned civilsamhällesorganisationer. Även om Sveriges strategi för utvecklingssamarbete med Guatemala nämner att samarbetet med civilsamhället ska fördjupas, brister strategin i att beskriva hur det ska genomföras. Vänsterpartiet menar att ett riktat och stärkt stöd till civilsamhället i Guatemala ska utgöra en central del av utvecklingssamarbetet med landet.

Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN stärka stödet till civilsamhällesorganisationer som är verksamma i Guatemala. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 El Salvador

Utvecklingen under den senare delen av 1900-talet i El Salvador påminner mycket om den i Guatemala. Stora samhällsklyftor med orättvis fördelning av makt ledde till interna väpnade konflikter mellan militären och främst den största gerillan Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional (FMLN). Från 1980 dödades 75 000 människor fram till 1995 när ett fredsavtal slöts och FMLN blev ett politiskt parti till vänster om det redan etablerade konservativa högerpartiet Alianza Republicana Nacionalista (Arena). Till skillnad från Guatemala fastställde däremot Högsta domstolens konstitutionella kammare 2016 i El Salvador att amnesti inte längre gällde för brott mot mänskligheten som begicks under inbördeskriget. Samtidigt är straffriheten utbredd i landet och majoriteten av alla brott uppskattas omfattas av straffrihet.

Det politiska landskapet, med två partier som turats om att regera, skakades om när Nayib Bukele vann presidentvalet 2019 och skapade ett eget parti, Nuevas Ideas (NI). Bukele är en populist med starkt eko från USA:s förra president Donald Trump. Han har sagt upp ministrar som han behagar, tillkännagivit utnämningar via Twitter, förbjudit journalister som ifrågasatt regeringens hantering under coronapandemin att delta vid presskonferenser och attackerat ledamöter i högsta domstolen som han inte håller med. Mycket av retoriken som Bukele vann valet på handlar om att bekämpa kriminaliteten med både militär och förebyggande sociala insatser. Det sistnämnda har uteblivit. Militärens utökade makt för att strida mot kriminella har inneburit allvarliga konsekvenser för de demokratiska principerna i landet. Under 2020 användes militären för att omringa parlamentet när en omröstning inte gick till som Bukele hade tänkt sig. De har även använts för att genomdriva utgångsförbud under coronapandemin där över 1 600 anmälningar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna rapporterades för 2020.

Det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med El Salvador med fokus på fredsavtalets genomförande och mikrokrediter avslutades 2009. Det är alltså oklart i vilken omfattning El Salvador inkluderas i regeringens strategi för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Latinamerika. Det är även oklart vilket fokus som läggs på landet inom regeringens demokratisering. Vänsterpartiet anser att det just nu är en kritisk tid i El Salvador vad gäller hur landets demokratiska principer utmanas av populistiska och konservativa politiska strömningar.

Regeringen bör återkomma med hur demokratiseringen särskilt riktas mot El Salvador. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Honduras

Honduras hör till de fattigaste länderna i både Centralamerika och hela Latinamerika. Landets ekonomi har länge varit beroende av att exportera kaffe och banan. De senaste decennierna har dock sammansättningsfabriker, s.k. maquilas, kommit att bli en viktig del av ekonomin – åtminstone för en elit. Dessa fabriker producerar framför allt kläder som säljs till USA, och drivs av utländska företag som kan operera i skattefria zoner i Honduras. Även om fabriken till viss del bidrar till Honduras knappa tillväxt kommer det inte befolkningen till gagn då inga skattepengar kommer in till att förbättra landets välfärdsinstitutioner.

Statskuppen i Honduras 28 juni 2009, då den demokratiskt valde presidenten Manuel Zelaya avsattes, utgör ett av de tydligaste bakslagen för demokratin och de mänskliga rättigheterna i Latinamerika under 2000-talet. I stort sett under hela den moderna historien har Honduras kontrollerats av militären. Även om ett civilt styre kom på plats 1982 har militären haft ett stort inflytande i landet. Så är fallet än i dag. Militären används mot den civila befolkningen och utför ofta polisiära uppgifter. Human Rights Watch rapporterar om hur säkerhetsstyrkor har tagit till övervåld under coronapandemin mot människor de anser ha brutit mot restriktioner. Exempelvis blev busschaufförer gripna och slagna i juni 2020 efter att de påstått ha protesterat mot att inte kunna jobba m.a.a. restriktioner. Människor har även blivit skjutna till döds för att ha brutit mot utgångsförbud.

I och med en stor politisk turbulens i samband med att president Juan Orlando Hernández bror Tony Hernández dömdes till livstids fängelse för narkotikasmuggling i New York i mars 2021, kräver flera organisationer från civilsamhället presidentens avgång. Under rättegången hävdade åklagarna att även presidenten varit inblandad i brotten. Bland organisationerna bakom kraven finns fackförbund, ideella organisationer och politiska grupperingar. De kräver att en övergångsregering tillsätts fram till valet i november. Juan Orlando Hernández själv tillbakavisar brottsanklagelserna.

Efter orkanen Mitch 1998, vars skador kostade 40 miljarder kronor och motsvarade 95 procent av landets BNP, intensifierade Sverige utvecklingssamarbetet med Honduras som pågått sedan 1980-talet. 2007 beslutade dock den borgerliga regeringen att det bilaterala utvecklingssamarbetet helt skulle fasas ut. I dag sker mycket av Sveriges kontakt med Honduras genom EU:s associeringsavtal med Centralamerika och genom svenska enskilda organisationer som bedriver projekt finansierade av Sida. Europeiska revisionsrätten har granskat EU:s bistånd till prioriterade sektorer i Honduras, vilka är fattigdomsminskning, skogsbruk samt säkerhet och rättvisa. I granskningen riktas bl.a. kritik mot att de prioriterade sektorerna har haft ett för brett fokus och att bistånd inte givits tillräckligt länge för att nå uppsatta mål. Vänsterpartiet anser att det är nödvändigt för Honduras utveckling att EU inte tolkar det som att målen måste sänkas för att kunna nås inom den nuvarande tidsramen för bistånd.

Sverige bör verka för att EU:s bistånd till Honduras ges tillräckligt länge för att de uppsatta målen ska kunna nås. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.6 Nicaragua

Nicaragua är ett av de länder i Centralamerika som USA under modern tid har haft störst inblandning i. 1980-talets USA, präglad av kalla kriget, gav stöd och bistånd till gerillaarmén Contras för att hjälpa dem störta den rådande makten. Sandinisterna, själva en tidigare gerillagrupp som hade tagit makten via våld, hade förstatligat offentliga tillgångar och banker, samt genomfört en progressiv jordreform och satsat stora resurser på vård och utbildning. Contras hade dock initiativet i inbördeskriget fram till 1984, när USA:s hemliga bistånd till högergerillan avbröts efter att det framkommit att den amerikanska underrättelsetjänsten CIA minerat nicaraguanska hamnar. 1986 avslöjades även den s.k. Iran–Contras-affären – USA hade fortsatt att skicka pengar till Contras, som man fått för hemlig vapenförsäljning till Iran. Trots skandalen återupptog Washington inte långt därefter biståndet till Contras i form av ”humanitär” hjälp.

Under inbördeskriget vann även Daniel Ortega presidentvalet 1984 som kandidat för sandinisterna. De hade då ett stort folkligt stöd och genomförde en rad progressiva ekonomiska och sociala reformer. Efter slutet på inbördeskriget 1990 och efter de olika maktkonstellationerna under åren som följde, var Ortega tillbaka på presidentposten 2007, som han håller än i dag. Under denna period har han däremot varit ointresserad av sociala reformer; i stället har fokus legat på att underlätta för den ekonomiska eliten i Nicaragua och utöka det egna maktutrymmet. Långvarig frustration över ekonomisk ojämlikhet och Ortegas grepp om makten övergick i april 2018 till högljudda protester. Bägaren rann över i och med regeringens planer på större ändringar av socialförsäkrings-systemet. Efter havererade samtal under medling av katolska kyrkan tog regimen till ännu tuffare våld som fick folk att inte våga protestera. Senare under hösten 2018 förbjöds demonstrationer helt. Ett liknande järngrepp om makten har pågått under coronapandemin, trots att Ortega paradoxalt nog följde Brasiliens president Jair Bolsonaro och till en början förnekade pandemin, för att senare tona ned faran med viruset. Inför de stundande president- och parlamentsvalen i november 2021 har Ortega låtit gripa många politiska motståndare och stängt ner media som ett ytterligare steg i att krympa det demokratiska utrymmet.

Det auktoritära styret i Nicaragua tvingade Diakonia att lämna landet tillsammans med fem andra utländska biståndsorganisationer i augusti 2021. Ihop med danska Oxfam IBIS, spanska Oxfam Intermón och amerikanska Helping Hands samt de två parti-anknutna organisationerna National Democratic Institute anklagas Diakonia för att inte leva upp till de krav som regeringen ställt på alla individer och juridiska personer att redovisa finansiering från utlandet och registrera sig som utländska agenter. Sedan tidigare har även svenska We Effect tvingats lämna Nicaragua. Vänsterpartiet anser att det är vitalt att svenska och andra utländska biståndsorganisationer får civilt tillträde till landet – organisationer som utgör en betydande del av det ringa bistånd Sverige i dag ger till Nicaragua.

Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN verka för att organisationer från det civila samhället snarast ska få tillträde att vara verksamma i Nicaragua. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Jens Holm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Yasmine Posio (V)

Elin Segerlind (V)

Jessica Thunander (V)